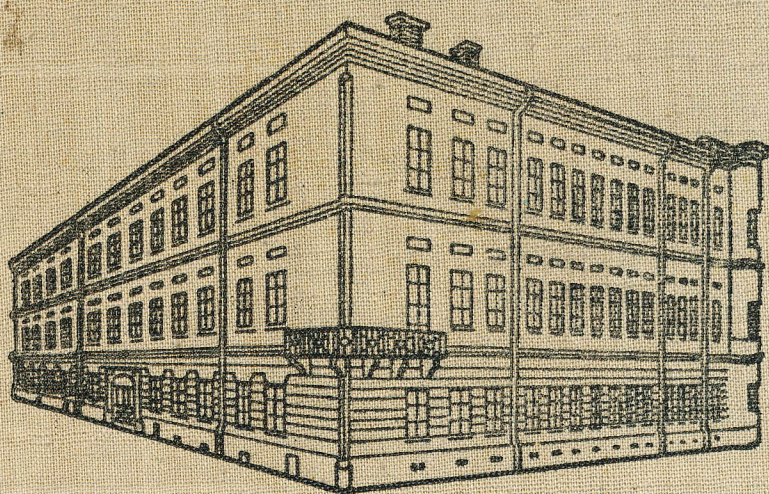

ACTA MVSEI NAPOCENSIS

XXII — XXIII

1985 — 1986

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Acad. Prof. ȘTEFAN PASCU (coordonator)
NICOLAE CORDOȘ (redactor responsabil)
EUGENIA GLODARIU (redactor responsabil adjunct)
IOAN VIRGIL CIUPEA (secretar de redacție)
DORIN ALICU
GHEORGHE BODEA
IOAN GLODARIU
GHEORGHE LAZAROVICI
ȘTEFAN MATEI
IOAN MITROFAN
FRANCISC PAP
CONSTANTIN POP
VASILE VESA

Fondator: CONSTANTIN DAICOVICIU

„ACTA MUSEI NAPOCENSIS“

Publicația Muzeului județean de istorie
din Cluj-Napoca
Orice corespondență se va adresa:
Muzeul județean de istorie
3400 Cluj-Napoca,
str. Emil Isac nr. 2
Tel.: 1.86.77, 1.17.18

„ACTA MUSEI NAPOCENSIS“

Publication du Musée Départemental
d'Histoire de Cluj-Napoca
Toute correspondance sera envoyée à
l'adresse:
Muzeul județean de istorie
3400 Cluj-Napoca (România),
str. Emil Isac nr. 2

CUPRINS
SOMMAIRE — СОДЕРЖАНИЕ — INHALT — CONTENTS

EDITORIAL IX

STUDII

GHEORGHE LAZAROVICI — HORTENSIA DUMITRESCU, Cer-	
cetările arheologice de la Tăualaș-Deva (partea a II-a) .	3
<i>Die archäologische Forschungen von Tăualaș-Deva</i>	27
GEORGETA TRÎNCĂ EL, SUSI, Analiza materialelor faunistice	
provenite din așezările Starčevo-Criș de la Gornea-Locurile	
lungi și Moldova Veche-Rîț (județul Caraș-Severin) . .	41
<i>L'analyse des matériaux fauniques provenus des établissements Starčevo-</i>	
<i>Criș de Gornea-Locurile lungi et Moldova Veche-Rîț (départ. Caraș-Severin)</i>	49
EUGEN STOICOVICI, Calcedoniile de la Gornea-Sichevița, jud.	
Caraș-Severin	51
<i>[Les calcédoines de Gornea-Sichevița, départ. de Caraș-Severin]</i>	
N. VLASSA — M. TAKÁCS — GH. LAZAROVICI, Mormintele	
tumulare din Banat și Transilvania din perioada eneolitică	
tîrzie	59
<i>[Tombes tumulaires de Banat et de Transylvanie pendant l'énéolithique</i>	
<i>tardif]</i>	
VALENTIN VASILIEV, Descoperiri arheologice cu semnificație	
cultică în așezarea din prima epocă a fierului de la Teleac	
(jud. Alba)	79
<i>Les découvertes archéologiques à signification cultique dans l'établissement</i>	
<i>fortifié du premier âge du fer de Teleac (départ. d'Alba)</i>	90
I. GLODARIU, Cariere și exploatarea pietrei în Dacia preromană	
<i>Carrières et exploitation de la pierre en Dacie pré-romaine</i>	103
FLORIN C. STĂNESCU, Considerații privitoare la posibile semni-	
ficații astronomice ale altarului de la Sarmizegetusa Regia	
<i>Betrachtungen zur möglichen astronomischen Deutung des Altars aus Sarmi-</i>	
<i>zegetusa Regia</i>	130
CORIOLAN OPREANU, Despre structurile subterane ale arenei amfi-	
teatrului de la Sarmizegetusa	147
<i>On the underground structures of the amphitheatre arena at Sarmizegetusa</i>	159
IOAN PISO — ALEXANDRU DIACONESCU, Forurile din Ulpia	
Traiana Sarmizegetusa	161
<i>Les fora de Ulpia Traiana Sarmizegetusa</i>	183

A. BODOR, Contribuții la istoria orașului Napoca și a monumentelor sale sculpturale în piatră (I)	185
<i>Contribution to the history of the town of Napoca and to its sculptural monuments in stone (I)</i>	198
IOANA BOGDAN CĂTĂNICIU, Ceramica dacică din <i>castellum</i> de la Rucăr	201
<i>La céramique dacique du castellum de Rucăr</i>	209
ISTVÁN FERENCZI — DORIN URSUȚ, Cercetări de topografie arheologică privind drumul roman imperial Napoca — Porolissum (tronsonul Baci — Șardu, jud. Cluj)	213
<i>Topographic archaeological research concerning the roman imperial road Napoca — Porolissum (Baci — Șardu branch, Cluj county)</i>	220
ADRIAN BEJAN, Contribuții arheologice la cunoașterea așezărilor rurale românești, databile în secolele VIII—IX, din sud- vestul României	223
<i>[Archäologische Beiträge zu der Untersuchung der rumänischen ländlichen Siedlungen aus dem VIII.—IX. Jhd.u.Z., aus dem Südwesten Rumäniens]</i>	
IOAN—AUREL POP, Un cnezat maramureșean în veacurile XIV și XV: câteva observații privind caracterul și specificul stă- pînirii cneziale	239
<i>[Un cnezat de Maramureș dans les XIVe — XVe siècles; quelques re- marques sur le caractère et le spécifique de la possession cneziale]</i>	
ADRIAN ANDREI RUSU, Impactul personalității în societatea românească a Hațegului din secolul al XV-lea: Iancu de Hunedoara	251
<i>L'impacte de la personnalité dans la société roumaine de Hațeg au XVe siècle: Jean de Hunedoara</i>	258
IOAN DRĂGAN, Un căpitan român pe frontul antiotoman: Ladislau Ficior de Ciula (? — 1492)	261
<i>Un commandant d'armée roumain sur le front antiottoman: Ladislau Ficior de Ciula (? — 1492)</i>	266
GHEORGHE SEBESTYÉN, Castelele și curiile Renașterii în Transilvania	267
<i>[Les châteaux et les manoirs de la Renaissance en Transylvanie]</i>	
DEZIDERIU GARDA, Aspecte ale structurii sociale a unor localități de pe valea superioară a Mureșului în secolul al XVIII-lea	279
<i>[Aspects de la structure sociale dans certaines localités de la vallée supérieure de Mureș, pendant le XVIIIe siècle]</i>	
EUGENIA GLODARIU, Considerații privind implicarea „Astrei” în mișcarea național-politică a românilor din Transilvania	287
<i>Betrachtungen über die Teilnahme der „Astra” an der national-politischen Bewegung der Rumänen aus Transylvanien</i>	294
L. VAJDA, Industria minieră și metalurgică din Transilvania în ultime- le două decenii ale secolului al XIX-lea (I).	295
<i>[L'industrie minière et métallurgique de Transylvanie pendant les deux dernières décennies du XIXe siècle]</i>	
DANIELA COMȘA — RADU ARDEVAN, Senatul Național Român din Ardeal (III)	313
<i>Le Sénat National Roumain de Transylvanie (III)</i>	319
IOAN SILVIU NISTOR, Acțiunile elevilor și profesorilor Școlii de conducători tehnici din Cluj pentru îmbunătățirea condiții- lor de studiu și includerea absolvenților în Corpul tehnic (1920—1939)	321

	<i>Les actions des élèves et des professeurs de l'École de conducteurs techniques de Cluj pour l'amélioration des conditions d'étude et pour l'inclusion des conducteurs sortis de l'École dans le Corps technique (1920-1939)</i> . . .	330
VASILE T. CIUBĂNCAN,	Contribuții, adeviziuni clujene interbelice la dezideratul național al apărării frontierei de vest a României (III)	331
	<i>Contributions et adhésions à Cluj d'entre-guerre à la volonté nationale de défendre la frontière d'Ouest de la Roumanie</i>	338
GHEORGHE I. BODEA,	Aspecte ale teroarei horthysto-hitleriste în nord-vestul Transilvaniei. Holocaustul evreiesc din anul 1944	341
	<i>[Aspects de la terreur horthyste-hitlerienne dans le Nord-Ouest de la Transylvanie. Le holocauste des Juifs de l'année 1944]</i>	
IOAN LEICU,	Aspecte privitoare la continuitatea procesului revoluționar românesc	369
	<i>Aspects de la continuité du processus révolutionnaire roumain</i>	381

NOTE ȘI DISCUȚII

B. JUNGBERT,	Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)	385
	<i>Verzeichnis der Ortschaften mit paläolithischen Entdeckungen aus Siebenbürgen</i>	400
ZOIA KALMAR,	Materiale neo-eneolitice intrate în colecția Muzeului de istorie al Transilvaniei (II)	401
	<i>Matériaux néo-énéolithiques entrés dans la collection du Musée d'histoire de la Transylvanie (II)</i>	404
AUREL BULBUC,	Noi descoperiri și cercetări arheologice de suprafață în hotarul comunei Iclod (II)	411
	<i>Neue archäologische Entdeckungen und Forschungen auf dem Hattert der Gemeinde Iclod (II)</i>	417
VASILE V. MORARIU — MIHAI JALOBEANU,	Prospectarea magnetică a tumulilor	431
	<i>The magnetic prospection of tumuli</i>	434
PETRU BONA — PETRU ROGOZEĂ,	Necropola dacică de la Iaz	439
	<i>[Der dakisches Gräberfeld im Iaz]</i>	
EUGEN IAROSLAVSCHI,	Inventarul sanctuarului mic rotund de la Sarmizegetusa Regia	453
	<i>L'inventaire du petit sanctuaire rond de Sarmizegetusa Regia</i>	455
AL. DIACONESCU,	Notă asupra terminologiei latine privind părțile componente ale clădirii comandamentului castrelor auxiliare	459
	<i>Note sur la terminologie latine des composants des principia des camps auxiliaires</i>	466
DORIN ALICU — ADELA PAKI,	O inscripție „inedită” din amfiteatrul roman de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa	469
	<i>An unpublished inscription from the roman amphitheater of Ulpia Traiana Sarmizegetusa</i>	477
MIHAI BĂDĂU-WITTENBERGER,	Considerații privind unele materiale tegulare de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa	481
	<i>On some tegular materials from Ulpia Traiana Sarmizegetusa</i>	484

IOAN PISO, Epigraphica (XV). Inscriptiï din Apulum	487
<i>Epigraphica (XV). Inscriptions de Apulum</i>	496
ION T. LIPOVAN, Un mormînt de incineratie la Ampelum	503
<i>Ein Brandgrab aus Ampelum</i>	513
MARIUS-SORIN PETRESCU, Piese de armament descoperite în castrul de la Tibiscum (I)	521
<i>[Römische Waffen entdeckt im Lager von Tibiscum (I)]</i>	
SORIN COCIȘ, Fibule romane din Muzeul de istorie al Transilvaniei (I)	527
<i>Fibules romaines du Musée d'histoire de la Transylvanie (I)</i>	531
PETRU BONA — PETRU ROGOZEA — CONSTANTIN POP, Noi piese figurate descoperite la Tibiscum	537
<i>Nouvelles pièces figurées découvertes à Tibiscum</i>	540
RADU ARDEVAN — IOANA HICA-CÎMPEANU, Inscriptions romaines réutilisées de Napoca	541
IOAN STANCIU, Ceramică din secolele III—IV descoperită la Ciumești, jud. Satu Mare	553
<i>La céramique du IIIe — IVe siècles découverte à Ciumești, dép. de Satu Mare</i>	558
SORIN COCIȘ — ADELA PAKI, Bibliografia Daciei romane (1949— 1965)	569
<i>[Bibliographie de la Dacie romaine (1949—1965)]</i>	
P. IAMBOR, Vase cu gît canelat descoperite în așezări feudale tim- purii din Transilvania	589
<i>[Vases au col cannelé découverts dans des établissements du Haut Moyen- Âge de Transylvanie]</i>	
GERNOT NUSSBÄCHER, Contribuții noi cu privire la biografia primului tipograf român	599
<i>Neue Beiträge zur Biographie des ersten rumänischen Buchdruckers</i>	601
FRANCISC PAP, Prețuri oficiale și reale în Transilvania (prima jumătate a sec. XVII)	603
<i>Prix officiels et réels en Transylvanie (1re moitié du XVIIe siècle)</i>	609
MARIUS PORUMB, Breasla pictorilor români fondată la Gherla în anul 1777	611
<i>[La corporation des peintres roumains fondée à Gherla en 1777]</i>	
LIVIU BOTEZAN, Concepția lui Timotei Cipariu despre formarea limbii și a poporului român	621
<i>Timotei Cipariu Auffassung über die Entstehung der rumänischen Spra- che und des rumänischen Volkes</i>	629
IOAN BOLOVAN, Considerații privind geneza și înființarea Asocia- țiunii naționale arădane pentru cultura poporului român	631
<i>Considerations on the genesis and constitution of the Arad National Asso- ciation for the Culture of the Romanian People</i>	640
MARIA MAGDALENA JUDE — IOAN CIUPEA, Contribuții documentare privind ajutoarele din România pentru înființa- rea unei școli românești la Turda	641
<i>Contributions documentaires concernant les subventions envoyées par la Roumanie pour l'édification d'une école roumaine à Turda</i>	655
GELU NEAMȚU, Sărbătorirea „Centenarului Horea” (1784—1884), simbol al luptei pentru unitatea românilor	657
<i>[La célébration du „Centenaire Horea” (1784—1884), symbole de la lutte pour l'unité des Roumains]</i>	

LUANA POPA — MARGARETA SPÎNU, „Revoluțiunea lui Horea” în paginile „Gazetei Transilvaniei” din Brașov	665
[„La révolution de Horea” dans les colonnes de la „Gazeta Transilvaniei” („Gazette de Transylvanie”) de Brașov]	
COSTICĂ CIURTIN, Acțiuni ale moșilor din județul Cluj pentru înfăptuirea reformei agrare din 1921	671
<i>Actions des montagnards du département de Cluj en vue de l’accomplissement de la réforme agraire de 1921</i>	
NICOLAE ȘTEIU, Contribuția populației din zona Măguri-Călata-Lunca Vișagului la înfrângerea fascismului (luptele din august-octombrie 1944)	679
<i>La contribution de la population de la région Măguri-Călata-Lunca Vișagului à la défaite du fascisme</i>	
IOAN CIUPEA, Valeriu Literat (1885—1972) — un nume prea puțin cunoscut	685
[Valeriu Literat (1885—1972) — un nom trop peu connu]	
SILVIA PINTEA — C. DUMITRESCU, I.P.C. „Farmec” Cluj-Napoca. Fișier documentar al evoluției formelor organiza- torice	689
[L’entreprise I.P.C. „Farmec” de Cluj-Napoca. Fichier documentaire de l’évolution des formes d’organisation]	

MUZEOGRAFIE. RESTAURARE — CONSERVARE. OCROTIREA PATRIMONIULUI MUZEAL.

ANA MARIA CIPĂIANU, Tipurile compoziționale ale broderiilor din colecția Muzeului județean de istorie Cluj	697
<i>Composition patterns on the embroideries in the collection of the History Museum of Cluj county</i>	
ADRIANA TOPÂRCEANU, Costin Petrescu — Trei panouri de frescă la Cluj-Napoca	707
<i>Drei Freskentafern von Costin Petrescu in Cluj-Napoca</i>	
GRAȚIANA ALICU, Circulația cărții vechi românești în județul Cluj (VIII)	713
[La circulation des livres roumains anciens dans le département de Cluj (VIII)]	

SĂPĂTURI DE SALVARE ÎN JUDEȚUL CLUJ

GHEORGHE LAZAROVICI — ZOIA KALMAR, Prospeccțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul municipiului și județului Cluj	723
<i>Archäologische Sondierungs- und Rettungsgrabungen auf dem Gebiete des Municipiums und des Kreises Cluj</i>	
	740

MISCELLANEA

CONTRIBUȚII STUDENȚEȘTI

GELU FLOREA, Descoperirile de epocă dacică din județul Cluj	755
<i>Les découvertes archéologiques et monétaires dans le département de Cluj à l’époque des Daces</i>	
	764

AUREL RUSTOIU, Zidurile de piatră nefasonată la daco-geți (sec. II î.e.n. — I e.n.)	767
<i>The Daco-Getic unpolished stone walls (II B.C. — I A.D.)</i>	774

RECENZII

D. N. POPOVICI, Linda Ellis, <i>The Cucuteni-Tripolye Culture. A Study in Technology and the Origin of complex Society</i>	777
CONSTANTIN POP, Hadrian Daicoviciu, <i>Portrete dacice (Dromichaetes, Burebista, Deceneu, Decebal)</i>	781
I. GLODARIU, <i>Reflexii asupra unei recenzii</i>	783
CONSTANTIN POP, Hadrian Daicoviciu — Dorin Alicu, <i>Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa</i>	787
CONSTANTIN POP, Lucia Țeposu Marinescu, <i>Funerary Monuments in Dacia Superior and Dacia Porolissensis</i>	788
NICOLAE GUDEA, Reinhold Merkelbach, <i>Mithras</i>	790
CORIOLAN OPREANU, Philip Barker and Robert Higham, <i>Hen Domen Montgomery. A Timber Castle on the English-Welsh Border</i>	792
STELIAN MÎNDRUȚ, Paul Păltănea, <i>Viața lui Costache Negri</i>	796
STELIAN MÎNDRUȚ, Radu Păiușan, <i>Generalul bănățean Ștefan Șt. Stoika, luptător pentru independența și unitatea națională</i>	797
CONSTANTIN DUMITRESCU, <i>Vecac vechi, vecac nou. Mărturii</i>	799
STELIAN MÎNDRUȚ, Valeriu Braniște, <i>Corespondență. 1879—1895. Vol. I</i>	800
STELIAN MÎNDRUȚ, <i>Octavian Goga în corespondență, vol. II, Documente literare. Octavian Goga, Ne învață Mărășeștii</i>	802
STELIAN MÎNDRUȚ, Alexandru Lapedatu, <i>Scrieri alese. Articole. Cuvintări. Amintiri</i>	803
RADU ARDEVAN, Nicolae Josan, <i>Muzeul Unirii Alba Iulia</i>	805
CRONICA	806
PRESCURTĂRI BIBLIOGRAFICE. ABRÉVIATIONS BIBLIOGRAPHIQUES	819